CZU: 343.9: 355.05

UNELE PARTICULARITĂȚI ALE CRIMINALITĂȚII RECIDIVE

Sergiu CERNOMOREȚ,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
Facultatea Transfrontalieră,
Universitatea Dunărea de Jos din Galați, România
ORCID: 0000-0003-0172-0491

Anatolie FAIGHER,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți,
cercetător, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0005-4545-1360

Rezumat

Criminologia are ca obiectiv prioritar prevenirea și profilactica criminalității. Cea ce ar însemna efortul îndreptat, în special, spre cei care deja au comis fapte prevăzute de legea penală, spre a evita reiterarea comiterii astfel de fapte. Prin urmare, criminalitatea recidivă reprezintă o consecință a "omisiunilor" sistemului măsurilor criminologice, din care cauză se comit noi fapte ilegale, de către persoane anterior supuse răspunderii penale. În acest context, propunem examinarea multiaspectuală, dar cu precădere criminologică a criminalității recidive, pentru a evidenția specificul său.

Cuvinte-cheie: recidivă, reiterare, pericol social, abordare criminologică.

Summary

Criminology has as its priority objective the prevention and prophylaxis of crime. Which would mean the effort directed, in particular, towards those who have already committed acts provided for by the criminal law, in order to avoid the repetition of such acts. Therefore, recidivism is a consequence of the „omissions" of the system of criminological measures, due to which new illegal acts are committed by persons previously subject to criminal liability. In this context, we propose a multi-aspect, but mainly criminological examination of recidivism, in order to highlight its specifics.

Keywords: recidivism, reiteration, social danger, criminological approach.

Comiterea reiterată a infracţiunilor a constituit şi constituie problema de bază a prevenţiei criminologice. Recidiviştii sînt purtătorii ai subculturii criminale şi respectiv reprezintă "nucleul" criminalităţii. Instituţia recidivei este cercetată sub aspect criminologic, penal, execuţional-penal etc. Deşi, diverse aspecte ale recidivei sînt abordate în mod relativ echivalent, diverse aspecte sunt lăsate în umbră. Există diverse opinii privind însăşi noţiunea recidivei.

Fenomenul criminalităţii recidive constă din acte de recidivă. De aceea, determinarea noţiunii acestui tip de criminalitate şi a trăsăturilor sale criminologice depinde de modul de tratare a noţiunii de recidivă.

Doctrina dreptului penal o tratează drept gen al pluralităţii infracţiunilor, la acelaşi nivel cu concursul de infracţiuni şi recidiva lor. Legislaţia penală în vigoare nu prezintă o caracteristică generală a recidivei, deşi indică condiţiile care constituie temei de recunoaştere a unei persoane condamnate în repetate rînduri drept recidivist periculos sau deosebit de periculos. Din această cauză, mulţi jurişti, în special practicienii, identifică noţiunea de recidivă cu noţiunea de recidivă periculoasă sau deosebit de periculoasă.

Privită prin prisma legislaţiei, instituţia recidivei are relevanţă pentru individualizarea pedepselor penale, prevăzute de normele legii penale: ar fi injust să se agraveze pedeapsa pentru o infracţiune stinsă sau în caz de reabilitare. Temei de ignorare a antecedentelor penale pentru infracţiunile săvîrşite din imprudenţă. Astfel, e vorba de recidivă infracţională în sens juridico-penal, adică e luată în consideraţie calificarea juridică a repetării infracţiunii şi stabilirii pedepsei. Sub aspect criminologic stingerea sau reabilitarea antecedentelor penale nu constituie o condiţie decisivă pentru determinarea recidivei. Dacă persoana comite furturi, el demonstrează participarea la comiterea de infracţiuni, indiferent de lipsa condamnării formal-juridice. Comiterea repetată a oricăror infracţiuni din imprudenţă e o dovadă certă a prezenţei anumitor calităţi şi obiceiuri negative şi de aceea, sub aspect criminologic, ne exclude noţiunea de recidivă. Tratarea criminologică a recidivei infracţionale este mult mai largă decît acea juridico-penală, deoarece include nu doar infracţiunile comise cu intenţie, ci şi acele din imprudenţă.

Totodată, interpretarea criminologică a recidivei nu poate ignora antecedentele penale. Prin acest fapt, recidiva diferă de infracţiunile repetate şi de concursul de infracţiuni: persoana a suportat deja pedeapsa, doar nu a tras concluzii pozitive. Răspunderea penală pentru faptele criminale comise în trecut îi separă, sub aspect psihologic, pe recidiviştii de acei care au comis infracţiuni în mod repetat, dar, acestea nefiind descoperite, nu au suportat pedeapsa corespunzătoare.

Venim cu următoare definiţie criminologică a recidivei: recidiva infracţională este comiterea repetată a unei infracţiuni de către o persoană

anterior condamnată sau supusă altor măsuri de influenţă, prevăzute de lege, aplicate de judecată pentru înlocuirea condamnării, indiferent de forma vinovăţiei şi prezenţa condamnării.

În funcţie de numărul condamnărilor sau altor forme de răspundere penală, recidiva poate fi *simplă (două condamnări)* sau *compusă, multiplă (trei condamnări şi mai multe).* După caracterul infracţiunilor recidiva poate fi *specială*, dacă constă din fapte social-negative identice sau omogene, şi *generală*, dacă reuneşte infracţiuni neomogene (de exemplu, prima condamnare e pentru huliganism, a doua - pentru escrocherie).

După gravitate se distinge recidiva periculoasă şi recidiva deosebit de periculoasă. Activitatea infracţională a recidiviştilor poate avea concomitent indiciile recidivei speciale şi ale celei generale (de exemplu, două condamnări sînt pentru furturi, iar a treia - pentru viol). Atare recidivă e denumit ă mixtă.

Raportul dintre infracţiuni, pentru comiterea cărora persoana a fost trasă la răspundere în repetate rînduri, e denumit structură a recidivei. Aceasta reflectă biografia infracţională a recidivistului, deşi incompletă, ţinînd cont de infracţiunile nedescoperite, pentru care persoana nu a fost trasă la răspundere. Există anumite legităţi statistice ale structurilor recidivei:

a) frecvenţa recidivei speciale, adică probabilitatea condamnării repetate pentru o infracţiune identică sau omogenă, e echivalentă aproximativ cu 60%;

b) perioada dintre expirarea termenului condamnării anterioare şi comiterea unei infracţiuni noi de către recidivist (intervalul recidivei) depinde în mare măsură de vîrsta, situaţia familială şi caracterul activităţii infracţionale a acestuia. Intervalul recidivei reflectă intensitatea recidivei;

c) legătura corelaţională strînsă între gradul pericolului social al infracţiunilor: cu cît mai gravă a fost infracţiunea precedentă, cu atît mai mare e probabilitatea comiterii repetate a unei infracţiuni grave;

d) în genere gradul pericolului social creşte pînă la a treia condamnare, după aceasta activitatea criminală statistic devine mai puţin gravă, fiind influenţată de îmbătrînirea şi degradarea persoanelor condamnate în repetate rînduri.

Studierea şi generalizarea structurilor recidivei constituie premisa prognozării criminologice a repetabilităţii infracţiunilor.

Criminalitatea recidivă este o formă particulară de manifestare a criminalităţii, care constă în continuarea comportamentului criminal în pofida tragerii la răspundere penală. [7] În acelaşi sens, Ciobanu Ig., prin criminalitate recidivă înţelege totalitatea crimelor, săvârşite în cadrul unui teritoriu, într-o perioadă de timp determinată şi în a căror săvârşire sunt prezente semnele criminalităţii repetate. [2, p. 283]

Astfel, criminalitatea recidivă constituie totalitatea infracţiunilor comise pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp de către persoane cu antecedente penale. Necesitatea studierii criminalităţii recidive pare a fi evidentă deoarece cunoaşterea genezei, evoluţiei, cauzelor şi condiţiilor acesteia poate conduce la elaborarea unor măsuri eficiente de prevenire şi combatere a criminalităţii în general şi a celei recidive în special. Este bine cunoscut că persoanele care conştient şi-au determinat modul de viaţa, perseverînd în domeniul criminalităţii, se opun cu insistenţă ordinii stabilite în societate şi atrag în activitatea criminală noi persoane, prin aceasta contribuind răspândirii fenomenului criminalităţii şi stabilităţii acestuia. Pentru a controla efectiv criminalitatea recidivă, este necesar a poseda de un bagaj voluminos de cunoştinţe despre acest fenomen social-juridic.

Săvârşirea infracţiunilor în mod reiterat este o dovadă elocventă despre ineficacitatea măsurilor de corectare şi reeducare a infractorilor. Această categorie de infractori prezintă un pericol social sporit, deoarece la etapa actuală, criminalitatea recidivă a devenit mai periculoasă anume, prin ”profesionalizarea” sa. Persoanele care comit astfel de infracţiuni, de obicei sunt caracterizaţi, prin activitatea „din obişnuinţă” sau „de profesie”. Acest fapt complică şi mai mult starea criminogenă din Republica Moldova, săvârşind în mare parte, infracţiuni dintre cele mai grave. Dauna socială a criminalităţii recidive se manifestă şi prin exemplul negativ, prin influenţa exercitată de criminalii recidivişti asupra persoanelor cu o voinţă uşor influenţabilă, precum şi asupra minorilor atraşi în activitatea criminală.

Problema criminalităţii recidive a fost mereu în centrul atenţiei criminologiei, deoarece nivelul ei indică eficienţa sistemului de stat de protecţie a dreptului şi tendinţele generale curente de dezvoltare a criminalităţii. În mod întemeiat, se consideră că recidiviştii sînt ”purtătorii” subculturii criminale şi consecvent reprezintă ”elita” lumii interlope.

Indicele calitativ al criminalităţii recidive determină structura acesteia, adică raportul dintre diverse grupuri şi tipuri de infracţiuni. E important să delimităm structura recidivei (succesiunea infracţiunilor comise de un recidivist) de structura criminalităţii recidive ca pluralitate de infracţiuni recidive, fixate pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp.

Fiind o componentă a criminalităţii generale descoperite, criminalitatea recidivă are o structură asemănătoare cu aceasta: predomină bărbaţii, femeile condamnate la privaţiune de libertate constituind doar 5-7%. Criminalitatea feminină reprezintă doar 20% din toată criminalitatea înregistrată. Printre recidivişti sînt foarte puţini minori (pînă la 1%), ceea ce se explică prin faptul că la a doua condamnare majoritatea minorilor se maturizează. În cadrul criminalităţii recidive sînt rare infracţiunile comise la locul de muncă şi din imprudenţă, mult mai frecvente fiind furturile, jafurile, tîlhăriile, co-

merţul cu stupefiante, falsificarea de bani, precum şi infracţiunile violente şi agresive.

Specificul structurii criminalit ăţii organizate reflectă nu atît profesionalismul criminal al recidiviştilor, cît gradul de înstrăinare socială şi de marginalizare a personalităţii lor. Cariera criminală a recidiviştilor de peste 40 de ani finalizează cu retragerea din activitatea criminală, trecerea la o activitate „tenebră" mai puţin periculoasă sau se transformă în boschetari. Aflarea repetată şi îndelungată în instituţiile de privare de libertate şi ruperea relaţiilor familiale şi a altor relaţii utile condiţionează statutul social scăzut al recidiviştilor, de unde rezult ă şi dificultăţile ulterioare de resocializare.

Contrar opiniei stabilite, recidiviştii participă foarte rar la infracţiunile de grup: are importanţă şi vîrsta, şi experienţa criminală. Printre recidivişti sînt mulţi infractori profesionişti, dar nu putem identifica criminalitatea recidivă cu acea profesionistă: majoritatea infractorilor condamnaţi în repetate rînduri pentru furturi, tîlhării şi jafuri, comit infracţiuni fără pregătire prealabilă, situaţional sau în stare de ebrietate.

Criminalitatea recidivă reprezintă consecinţa proceselor generate de determinare şi cauzalitate a criminalităţii în limitele temporar-spaţiale concrete. Concomitent, asupra ei influenţează puternic procesele autodeterminării criminalităţii în condiţiile corespunzătoare. [15, p. 739]

Astfel, cauzele şi condiţiile criminalităţii recidive, ar putea fi divizate în opinia autorului autohton Ig. Ciobanu, în cîteva grupe:

• Circumstanţele de pînă la prima condamnare, care persistă şi după executarea pedepsei:

1) reîntoarcerea în mediul negativ, vicios (în primul rînd, în familia dezavantajată);

2) reinserarea legăturilor vechi cu persoanele ce duc un mod de viaţă parazitar;

3) stabilirea contactelor cu persoanele condamnate din locurile de detenţie (şi, respectiv, influenţa acestora după ispăşirea pedepsei);

• Neajunsurile în activitatea organelor de drept: procentajul scăzut de descoperire a infracţiunilor;

• Slaba eficacitate a pedepsei aplicate faţă de recidivişti; încălcările multiple ale cerinţelor legii despre cercetarea multilaterală, deplină şi obiectivă a circumstanţelor săvârşirii infracţiunii;

• Corupţia şi protecţionismul;

• Greutăţile reintegrării sociale după o condamnare privativă de libertate: pierderea vechilor legături sociale pozitive;

• Apariţia legăturilor antisociale (cu recidiviştii din locurile de detenţie);

• Dificultăţile adaptării sociale după o pedeapsă cu închisoarea; dereglările psihice provocate de detenţia îndelungată; crearea stereotipurilor şi

idealurilor de comportament criminal ce are la bază tradiţiile şi obiceiurile lumii criminale;

• Neajunsurile procesului de cercetare şi reeducare a condamnaţilor din locurile de detenţie;

• Organizarea nesatisfăcătoare a procesului instructiv-educativ şi profesional al condamnaţilor.

• Carenţe în organizarea procesului de reabilitare în instituţiile de stat şi obşteşti. Practic, la moment nu există nici o instituţie sau organizaţie, de stat sau obştească, care s-ar preocupa de angajarea în muncă a foştilor condamnaţi, de asigurarea lor cu spaţiu locativ, îmbrăcăminte, hrană, nemaivorbind de reabilitarea psihologică a condamnaţilor.

• Slabă organizare a supravegherii post-executării a foştilor condamnaţi recidivişti. Această supraveghere ar trebui exercitată la un nivel înalt de structurile MAI, Ministerului Justiţiei, de comun acord cu organele administraţiei publice locale, însă ultimele nu acordă atenţia cuvenită acestei probleme. [3, p. 298-299]

După Gh. Mateuţ, cauzele generale ale criminalităţii, rezidă în mizeria economică a societăţii, în lipsa de cultură a indivizilor, consumul frecvent de băuturi alcoolice, şomajul, deficienţele în organizarea social-politică, funcţionarea defectuoasă a justiţiei penale, sistemul pedepselor blînde, tulburările sociale, ereditatea, mediul etc. [9, p. 11]

Pe lîngă aceste cauze generale, recidiva se datorează şi acţiunii unor factori care se individualizează ca surse cu acţiune specifică în generarea fenomenului recidivei, cu toate că sunt determinaţi, în ultima instanţă, de aceleaşi cauze generale ale fenomenului criminalităţii în ansamblu.

Printre factori care determină criminalitatea recidivă, V. Sîli, menţionează:

• îmblânzirea continuă a sistemului sancţionator. Astfel, condiţiile specifice democraţiei burgheze, care a luat locul absolutismului feudal, erau incompatibile cu vechile sisteme represive medievale, caracterizate prin exterminarea fizică a infractorilor şi prin cruzimea lor, făcînd aproape imposibilă recidiva. Ca urmare a apărut şi s-a generalizat sistemul pedepselor privative de libertate cu durată, în general, limitată, în condiţiile cărora, condamnatul care ,,ispăşea" pedeapsa la închisoare îşi relua viaţa obişnuită în condiţii mult mai grele sub influenţa accentuată a factorilor criminogeni, din care cauză se înmulţeau inevitabil rândurile recidiviştilor. Totodată, abolirea pedepsei cu moartea poate constitui pentru unii infractori drept îndemn la săvârşirea unei noi infracţiuni. Perspectiva unei condamnări cu închisoarea (chiar la detenţie pe viaţă) nu mai exercită nici un fel de reţinere asupra unora din ei.

• Intervenţia unor acte de clemenţă (graţiere sau amnistie), care deter-

mină neexecutarea sau executarea parţială a unor pedepse, ar putea favoriza recidiva, întru cît aceste acte se aplică uneori fără a ţine seama de persoana condamnatului şi de comportamentul ulterior al acestuia.

• Infractorii recidiviști execută pedepsele în aceleași închisori după reguli care s-au dovedit a fi insuficiente, lipsite de posibilităţi de reeducare, precum și de prevenire și combatere a recidivei.

• Liberarea condiţională (liberarea înainte de expirarea duratei pedepsei) a condamnatului, acordată de multe ori cu uşurinţă după criterii formale (pe baza doar a procesului-verbal al Comisiei pentru propuneri din penitenciar) dacă este îndeplinită condiţia privind durata executării pedepsei fără să existe o garanţie reală că îndreptarea lui s-a făcut înainte de a executa pedeapsa integral. [12, p. 118-119]

Deseori, neîndeplinirea obligaţiilor sau îndeplinirea lor necorespunzătoare de către colaboratorii organelor de ocrotire a normelor de drept se dovedesc a fi rezultatul suprasolicitării ofiţerilor de urmărire penală, lucrătorilor operativi, care nu reuşesc să facă faţă numărului în creştere de dosare penale.

În ultimul timp, sunt înregistrate cazuri revoltătoare de încălcare a regimului deţinerii condamnaţilor. Condiţiile mizerabile în care sunt deţinuţi aceştia, supra-aglomerarea penitenciarilor, lipsa ocupaţiei nu numai că anihilează rezultatele influenţei corecţionale, dar şi le transformă în sursă de influenţă negativă de intensitate sporită asupra persoanelor care execută pedeapsa. Există cazuri, cînd în penitenciare „pătrund" băuturi alcoolice, stupefiante, bani, telefoane mobile şi arme.

Aflarea persoanei în penitenciar, îndeosebi o perioada îndelungată de timp, lasă amprenta negativă asupra psihologiei persoanei şi a însăşi personalităţii acesteia.

Dezadaptarea post-penitenciară a persoanelor care au ispăşit pedeapsa privativă de libertate şi care, din acest motiv, au întrerupt legăturile social-utile, se îmbină, de regulă, cu problemele ce apar în momentul cînd încearcă să se angajeze într-un serviciu pentru a obţine un venit legal şi să-şi găsească un loc permanent de trai.

Generalizînd cele expuse şi totalizînd factorii menţionaţi, pot fi evidenţiate următoarele determinante ale criminalităţii recidive: criza în domeniile economic şi social-politic, şomajul, scăderea nivelului de trai, [14, p. 177] *birocratizarea continuă a organelor administraţiei publice, inexistenţa posibilităţii antrenării persoanelor, îndeosebi a celor tineri, în activitatea social-utilă, sport, cultură etc.; scăderea rolului şi a importanţei organelor abilitate în controlul social, a valorii şi respectului faţă de organele de ocrotire a normelor de drept, organele de justiţie şi sistemul organelor execuţional-penale, creşterea nivelului corupţiei în rîndul acestora, scăderea nivelului profesional al colaboratorilor din cauza exodului lor în organizaţiile particulare, supraîncărcarea penitenciarelor.*

Problema respectică o putem observa şi în sistemul penitenciar al altot state. Astfel, în practica judiciară s-a costatat suprapopularea carceralã în penitenciarele Gherla şi Galaţi din România. În fapt, I.P. a fost condamnat pentru săvârşirea de omor. I.P. a arătat că în penitenciarul Gherla a fost închis într-o celulă suprapopulată, cu umiditate ridicată (pe perete curgea în permanenţă apă), aerisire necorespunzătoare, pe care trebuia să o împartă cu alţi deţinuţi care sufereau de diverse boli contagioase. Curtea a constatat că pe o perioada mai mare de 7 ani, răstimp în care a fost încarcerat în penitenciarele Gherla şi Galaţi, I.P., a trăit în condiţii de mare promiscuitate, dispunând de un spaţiu individual extreme de redus de circa 2 mp. Judecătorii de la Strasburg au conchis că există o încalcare a prevederilor legislaţiei şi au acordat lui I.P. 9000 euro cu titlu de daune morale. [6]

În continuare, venim cu alt exemplu din practica judiciară CEDO. Astfel, M.M., a arătat că în penitenciarul Târgşor a fost închisă în mod succesiv în celula nr.51, a cărei suprafaţă era de 50 mp. şi în care erau deţinute treizeci şi şase de persoane [5]. *Lipsa unor programe eficiente de corectare şi reeducaţie aplicate în penitenciare, persistenţa şi propagarea subculturii criminale în societate, îndeosebi în mediul tinerilor, diminuarea continuă a rolului adevaratelor valori sociale; lipsa pedepsei pentru infracţiunile sau încalcarile comise anterior; aplicarea şi stabilirea eronată a pedepsei; liberarea neîntemeiată de răspundere sau pedeapsa penală; posibilităţile scăzute de corectare şi reeducare ale măsurilor de pedeapsă existente; posibilitatea criminalizării sporite şi consolidării viziunilor antisociale ale condamnaţilor în penitenciare, datorită specificului acestor locuri; propagarea, uneori deschisă, a obiceiurilor şi a modului de viaţă criminal în rîndul populaţiei, inclusiv printre minori şi tineri; ineficienţa mecanismelor resocializării post-condamnatorii a persoanelor, condiţionată de lipsa unor organe şi de funcţionarea puţin eficientă a celor existente în această privinţă; lipsa unor programe aprobate la nivel statal în acest domeniu, controlul scăzut asupra destinului persoanelor liberate din penitenciare; combaterea ineficientă a criminalităţii organizate şi a grupurilor criminale care atrag în rîndul lor noi persoane; creşterea continuă a numărului de persoane ce abuzează de alcool, droguri.*

Autorul V.Sîli, menţionează că mai întîi de toate, trebuie să fie vorba despre sporirea nivelului dezvoltării economice în cadrul integrării societăţii atît la nivel macroeconomic, cît şi microeconomic. [12, p. 155] Astăzi, cînd în cadrul societăţii moldoveneşti există multe persoane veniturile cărora sunt cu mult mai mici decît minimul necesar, neprotejarea acestora din punct de vedere social poate duce la apariţia antagonismului social care, la rîndul său, naşte tensiuni şi sentimente de nemulţumire şi ură.

În plan cultural, urmează a fi stabilit un control riguros asupra difuzării violenţei şi subculturii prin intermediul mass-media fiind acordate sub-

venţii unor asemenea instituţii, cum sunt teatrele, bibliotecile, complexele sportive. Stabilitatea politică este şi ea o condiţie necesară pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii recidive. De asemenea, trebuie create, pentru tineret locuri de petrecere utilă a timpului liber, centre de odihnă etc.

Este unanim recunoscut că între situaţia cînd există o lege bună sau foarte bună, dar care nu se aplică şi situaţia cînd există o lege mai puţin bună, dar care este aplicată în litera şi spiritul ei, cea de-a doua situaţie este preferabilă și mai benefică în plan social. [10, p. 104]

În acest context, la măsurile generale de prevenire a criminalităţii recidive pot fi atribuite urmatoarele:

✓ popularizarea legislaţiei, informarea opiniei publice privind unele cauze referitoare la infractorii recidivişti ce ridică probleme deosebite, pregatirea antiinfracţională a populaţiei sunt alte mijloace cu efecte reale în planul prevenirii infracţionalităţii şi a recidivismului;

✓ prezenţa poliţienească în teren, în special, în locurile şi mediile care favorizează săvîrşirea infracţiunilor, trebuie să fie suficientă atît numeric, cît şi calitativ, avînd valenţe preventive, descurajante de prim rang în raport cu alte modalităţi de acţiune utilizate în activitatea organelor de poliţie; [9, p. 105]

✓ perfecţionarea domeniilor ideologic, economic, organizaţional-administrativ ale sistemului statal;

✓ modificarea politicii penale în direcţia ocrotirii a drepturilor victemelor şi perfecţionarea în continuare a legislaţiei în vigoare în aceasta privinţă, inclusiv prin înăsprirea sancţiunilor aplicate recidiviştelor, care au demonstrat atitudinea extrem de negativă faţă de regulile existente în societate. [12, p. 157]

În opinia lui S. Inşacov, direcţia prioritară a prevenirii criminalităţii recidive trebuie să constea în lichidarea cauzelor acesteia. Referindu-se la măsurile prevenirii criminalităţii recidive, savantul menţionează: reformarea sistemului execuţional-penal în direcţia diferenţierii condamnaţilor şi umanizării condiţiilor de viaţă în penitenciar; profilaxia bolilor psihice, a alcoolizării şi narcotizării populaţiei. [14, p. 178] Importanţă majoră în prevenirea criminalităţii recidive are adoptarea socială atît a infractorilor primari, cît şi a recediviştelor.

Persoanele care au executat pedeapsa penală se reintorc în societate cu planuri de viaţă diferite. Unii rup legăturile cu trecutul criminal, alţii nu au asemenea intenţii. În scopul prevenirii infracţiunilor din partea persoanelor care au fost condamnate, sunt necesare efectuarea unui control asupra lor, depistarea celor care nu s-au corijat, adaptarea acestora la un mod normal de viaţă. Astfel, sistemul măsurilor de adaptare socială a persoanelor care au ispaşit pedeapsa include: controlul asupra persoanelor cu antecedente penale în scopul depistării celor care au nevoie de ajutor în procesul adaptării la condiţiile normale de viaţă, precum şi în scopul depistării celor

care nu s-au corectat; acordarea de ajutor în adaptarea socială (angajarea în cîmpul muncii, ajutoare materiale etc.); aplicarea măsurilor educative şi de constrîngere în privinţa indivizilor care nu s-au corectat şi sunt capabili de a comite noi infracţiuni.[13, p. 73]

Necesitatea acordării ajutorului în domeniul angajării la muncă şi în viaţa cotidiană unor asemenea persoane este unanim recunoscută şi confirmată de actele normative internaţionale. Regulile minime standard adoptate de Organizaţia Naţiunilor Unite indică: „Obligaţiile societăţii nu încetează cu eliberarea condamnatului.

De aceea, este necesara existenţa organelor statale sau private, capabile de a manifesta grija, eficienţa pentru condamnaţii eliberaţi, luptînd cu prejudecăţile, ale căror victime sunt ei şi ajutîndu-le de a se include în viaţa societăţii''. [11]

În general, după eliberarea din penitenciare foştilor condamnaţi le este foarte dificil să se angajeze la serviciu şi să-şi găsească un loc stabil de trai.

Din acest motiv este important a crea locuri de muncă la întreprinderile, organizaţiile şi instituţiile de stat şi private, stimulîndu-le în acest sens prin oferirea unor facilităţi fiscale, precum şi de alt ordin. [4, p. 357] Patronii nu doresc să-i angajeze pe foşti infractori nu numai din cauza trecutului, ci şi din cea a calificării insuficiente. Problemele respective se agravează şi din motivul că multe dintre aceste persoane suferă de boli cronice, în primul rînd, de tuberculoză, sînt bătrîni sau invalizi, o mare parte dintre ele au nevoie de internare în case-internat speciale, în instituţii curative.

De asemenea este necesar a organiza posibilităţi reale de a obţine o profesie. Însemnătate deosebită prezintă şi crearea unor localuri unde vor putea locui temporar persoanele eliberate din închisori şi care nu au loc stabil de trai.

Foşti infractori, mai ales recidivişti sunt priviţi, în general, prin prisma formelor grave de manifestare a criminalităţii, adică noţiunea de infractor se asociază cu noţiunea de ucigaş, tîlhar etc. Conştiinţa civică a populaţiei, nu este la nivel necesar pentru a accepta foşti condamnaţi, mai ales recidivişti. [8, p. 592]

În acelaşi context, G.Hohreacov, indică cifra de aprocimativ 30 % din persoanele eliberate din penitenciare au nevoie de influenţa psihologică şi psihiatrică specială pentru a se adapta la condiţiile de viaţă în libertate, iar restul, aproximativ 65%, au nevoie de 5-7 ani pentru reabilitarea psihică, deşi mulţi dintre cei aflaţi la închisoare perioade îndelungate de timp recunosc că ororile generate de aflarea în închisoare îi urmăreşte toata viaţa. [16, p. 796]

În acest context, menţionăm că există anumite persoane asupra cărora aflarea în penitenciare are impact atît de mare încît ei nu mai reuşesc să se reintegreze în mediul social normal, adaptîndu-se la condiţiile de viaţă din închisoare. Drept urmare are loc schimbarea sistemului de valori al acestor persoane, aflarea în penitenciare fiind considerată de ei ca ceva firesc, iar

condițiile de viaţă în libertate anormale.

În cele din urmă, ajungem la următoarea concluzie - criminalitatea recidivă are la baza sa determinantele generale şi speciale ale criminalităţii, ţinînd cont de particularităţi juridice ale realiilor sociale din cadrul unităţii administrative (comuna, sat, municipiu, ţară) raportate la etapa actuală.

Referinţe bibliografice:

1. Bujor V., Bejan O. Criminalitatea recediviştelor. Chişinău, 1998.
2. Ciobanu Ig. Criminalitatea recidivă. În: Analele ştiinţifice ale USM, Serie nouă, nr. 6, Chişinău, 2002.
3. Ciobanu Ig. Criminologie. Chişinău, Tipografia USM, 2011.
4. Gladchi Gh, Sîli V. Cercetarea criminologică a recedivei şi recedivismului-suport ştiinţific al prevenirii infracţiunilor. În: Mat.conf. şt.-practice int. „Prevenirea şi combaterea crimelor transnaţionale: Problemele teoretice şi practice" din 6-7 oct. 2005. Chişinău, 2005.
5. Hotărâre CtEDO în cauza Mariana Marinescu c. României din 02.02.2010, cererea nr. 36110/03. disponibil: http://jurisprudentacedo.com (accesat: 22.10.2025).
6. Hotărâre CtEDO în cauza Porumb c. României din 07.12.2010, cererea nr. 19832/04. disponibil: http://jurisprudentacedo.com (accesat: 23.10.2025).
7. Dicţionar de criminolgie, disponibil: http://criminology.md/books/dictionar_de_criminologie.pdf (accesat: 25.11.2025).
8. Manea Vl. Drept execuţional penal. Chişinău, 2014.
9. Mateuţ Gh. Recediva în teoria şi practica dreptului penal. Bucureşti, 1997.
10. Molnar I. Recidiva şi recidivismul în sfera fenomenului infracţional. Bucureşti, 1992.
11. Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo), adoptate prin Rezoluția nr. 45-110 a Adunării Generale a ONU în cea de-a 68-a sedinţă plenară din 14 decembrie 1990.
12. Sîli V. Recidiva infracţională: aspect juridico-penale şi criminologice. Chişinău, 2008.
13. Гришанин П. Ответственность преступников-рецидивистов по советскому уголовному праву. Учебное пособие. Москва, 1974.
14. Иншаков С. Криминология. Учебник. Москва, 2000.
15. Криминология. Учебник для вузов. Под ред. Долговой А.И., Москва: Норма, 2001.
16. Хохряков Г. Криминология. Учебник. Москва: Юристь. 2000.